

KATHOLIEKE
UNIVERSITEIT
LEUVEN

Het tunnelperspectief van de ontwikkelingssamenwerking

Essay, 2006

Patrick Develtere

Hoger instituut
voor de arbeid

Vele organisaties en instellingen, zoals hogescholen, vriendengroepen, sportclubs of gemeenten zetten hun eerste stappen in de ontwikkelingssamenwerking. Dat is een goede zaak. In een globaliserende maatschappij is samenwerking tussen Noord en Zuid een integraal deel van het globaal handelen. Door contacten te leggen met collega's in het Zuiden, door er mee samen te werken, door studenten van ginder hier op te leiden en door studenten van hier ginds ervaringen te laten opdoen wordt men, bijvoorbeeld, een betere - mondiale - hogeschool. We hebben deze nieuwe groep van ontwikkelingsactoren 'de vierde pijler' gedoopt. Hiermee verwijzen we naar het feit dat er reeds een eerste pijler is (de overheid met haar bilaterale ontwikkelingssamenwerking), een tweede (de internationale instellingen) en een derde (de gespecialiseerde ontwikkelingsorganisaties zoals de NGO's) (Develtere, 2005).

In hun enthousiasme vergeten vele nieuwe actoren echter dat ontwikkelingssamenwerking een stiel is. Een bijzonder moeilijke daarenboven. Moest het een eenvoudige zijn dan zou de situatie in menig ontwikkelingsland toch niet zo benard meer zijn, niet? Of is de blijvende ellende in de derde wereld toe te schrijven aan de onbekwaamheid of zelfs de onwil om te evolueren en te groeien bij de overheden, bedrijven en instellingen zelf in die landen? Toegegeven, veel van de problemen in de ontwikkelingslanden hebben te maken met de gebrekkige capaciteiten van de lokale instellingen, inclusief de lokale universiteiten en andere opleidingscentra. Het ontbreekt vaak aan een institutionele capaciteit: een eigen visie en langetermijn-strategie, impact op de omgeving en een gulzige of op zijn minst lerende attitude ('picking the brains'). Ook de organisatorische capaciteit laat vaak te wensen over. Besluitvormingsorganen werken niet goed, de menselijke en financiële middelen ontbreken of worden niet juist ingezet. En natuurlijk heeft dit gevolgen voor de ontwikkelingscapaciteit van de betrokken instellingen. Ze zijn niet echt een goede hefboom voor lokale ontwikkeling.

Maar, laat ons eerlijk zijn. Doen we dit soort oefeningen in slachtofferbeschuldiging niet met graagte omdat het een handige manier is om te maskeren dat ons voluntarisme niet steeds (of moeten we zeggen: zelden) efficiënt en effectief is? In welke mate zorgt onze samenwerking voor capaciteitsopbouw? In hoeverre dragen we bij tot versterken van de institutionele, organisatorische en ontwikkelingscapaciteiten van onze 'partners'?

Het tunnelperspectief waarmee we in de ontwikkelingssamenwerking zeer vaak te werk gaan is hierbij een van de grootste hinderpalen. Net zoals wanneer we een tunnel inrijden vertrekken we vanuit onze eigen positie, onze eigen ambities. De koffer van onze wagen is gevuld met onze eigen bagage: de kennis die we in onze eigen maatschappij hebben ontwikkeld, de ervaringen die we hier hebben opge-

daan, de zaken die we hier hebben gelezen en misschien vooral de wetenswaardigheden die we zelf voor ons publiek hier geschreven hebben. We vertrekken ook met onze eigen rijvaardigheid, rijstijl en snelheid (een zware voet!). Eens in de tunnel zien we alleen nog vooruit. Alle energie gaat naar het bereiken van het licht aan de einde van de tunnel. Links of rechts dienen we niet te kijken. Daar is alleen een blinde muur. Gaandeweg lijden we aan gezichtsvernauwing en bijziendheid. In de slecht verlichte tunnel worden we zelfs kleurenblind. De rit in de tunnel is monotoon, ongevarieerd. We denken dat we rijden, maar we worden gereden.

De werkelijkheid is echter veel kleurrijker, veel meer geschakeerd, veel gevarieerder dan de tunnelervaring ons doet aanvoelen. De werkelijkheid is een panorama. De weg is hobbelig, er komen onverwachte bochten, mooie uitzichten, gevaarlijke afgronden, obstakels op de weg. Een panorama-perpectief maakt de ontwikkelingssamenwerking veel realistischer, moeilijker maar ook veel boeiender. Je krijgt oog voor de werkelijkheden van de lokale mensen en instellingen. Je ontdekt dat je wagen (en je bagage) misschien niet geschikt is in dat landschap. Wie weet is het misschien ook niet gewenst? Je realiseert je dat er een lange route af te leggen is. Maar je kent op voorhand de weg niet (geen gps!). Je moet zelf beginnen met de weg te vragen. Aan zij die daar wonen, werken en leven. Allicht zullen zij jou ook ter hulp moeten snellen wanneer je in een put vastgereden bent. Je laat ze dan best aan het stuur.

De nieuwe ontwikkelingssamenwerking van de vierde pijler: rijden in de tunnel of in het panorama? Wie het schoentje....

Patrick Develtere

Hoofddocent, Hoger Instituut voor de Arbeid

Auteur van 'De Belgische Ontwikkelingssamenwerking', Davidsfonds, 2005